

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Полтавський державний медичний університет

Кафедра психіатрії, наркології та медичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор закладу вищої освіти з
наукової роботи **Г. КАЙДАШЕВ**
професор
« ___ » 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ТЕРАПІЇ ВПЛИВУ ГОСТРОГО І
ХРОНІЧНОГО СТРЕСУ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я**

(повна назва навчальної дисципліни)

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які
навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія»,
«Громадське здоров'я», «Біологія»

Галузі знань:

22 – Охорона здоров'я, 09 - Біологія
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальності: **222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 229 – Громадське
здоров'я, 091 – Біологія та біохімія**

(шифр і назва спеціальності)

Полтава – 2024

Робоча програма дисципліни «Основи профілактики та терапії впливу гострого і хронічного стресу на ментальне здоров'я» для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Громадське здоров'я», «Біологія».

«__» _____ 2024 р. – __ с.

Розробники:

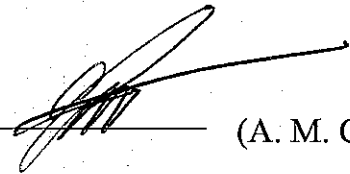
Борисенко В. В. – к.мед.н., доцент ЗВО кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету.

Скрипніков А. М. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету.

Герасименко Л. О. – д.мед.н., професор, професор ЗВО кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету.

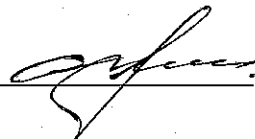
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психіатрії, наркології та медичної психології

Протокол № 21 від «07» червня 2024р.
Завідувач кафедри

_____ (А. М. Скрипніков).

Робоча програма затверджена на засіданні Вченої ради ПДМУ

Протокол № _____ від «__» _____ 2024 р.
Секретар вченої ради

_____ (В. Л. Філатова).

ВСТУП

Навчальна дисципліна «**Основи профілактики та терапії впливу гострого і хронічного стресу на ментальне здоров'я**» є складовою освітньо-наукових програми підготовки фахівців за третім рівнем вищої освіти «Медицина», «Стоматологія», «Громадське здоров'я», «Біологія» за спеціальностями 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія.

Дана дисципліна є вибірковою.

Викладається у I семестрі 1 року навчання в обсязі – 90 год (*3 кредити ECTS*) зокрема: *лекції – 10 год., практичні 26 год., самостійна робота – 54 год.*

У курсі передбачено *3 змістових модулі* та підсумкове модульне заняття. Завершується дисципліна – заліком.

Мета дисципліни – формування наукового мислення на основі теоретичних знань та практичної підготовки, вивчення та поглиблення знань аспірантами щодо впливу соціальних стресових факторів на ментальне здоров'я людини шляхом оцінки можливих клінічних проявів і порушення психосоціального функціонування при різних стрес асоційованих розладах та профілактики, особливостей саногенезу, методів терапевтичного впливу, відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я.

Завдання:

основними завданнями вивчення дисципліни «**Основи профілактики та терапії впливу гострого і хронічного стресу на ментальне здоров'я**» є формування поняття ментального здоров'я, вивчення механізмів патологічного впливу стресу на психіку та механізмів саногенезу, клінічні прояви декомпенсації при стресі, клінічних проявів та типів перебігу психогенних психічних розладів, відповідно до стандарту освітньої програми, визначення попереднього діагнозу психогенних психічних розладів, тактики ведення пацієнтів з психогенними розладами на різних етапах активного психіатричного втручання та реабілітації, особливості профілактики стрес асоційованих розладах.

Структура курсу

У результаті вивчення освітнього компонента здобувач ступеня доктора філософії повинен знати:

- Предмет та завдання психотравматології.
- Організацію медичної допомоги хворим із психогенними психічними порушеннями.
- Закон України про психіатричну допомогу.
- Порушення відчуттів, сприйняття, мислення, уваги, пам'яті, інтелекту, емоцій, ефекторної сфери та свідомості при стрес асоційованих розладах.
- Основи психофармакотерапії. Групову належність затверджених лікарських засобів, особливості їх фармакокінетики та фармакодинаміки, показання, протипоказання, взаємодію між собою, побічні ефекти, передозування та способи їх усунення. Гострі побічні ефекти та ускладнення терапії антипсихотиками, транквілізаторами, антидепресантами та стабілізаторами настрою, злоякісний нейролептичний та серотоніновий синдроми: діагностика та екстрена допомога.
- Поняття емоційного стресу та психічної травми. Дефініцію психотравми. Механізми адаптації до стресу. Психологічні механізми захисту особистості.
- Визначення поняття психогенних захворювань та загальну характеристику психогеній. Етіологію, патогенез, роль спадковості, набутих факторів, особливостей характеру людини у розвитку психогеній.
- Неврози та гострі невротичні реакції. Етіопатогенез, класифікацію, клінічну картину та принципи медичної допомоги при неврозах. Діагностику та допомогу при фобічних, тривожних, панічних розладах та дисоціативних судомах. Диференційну діагностику дисоціативних та епілептичних судом.
- Гострі та затяжні реактивні психози. Етіопатогенез, класифікацію, клінічну картину та принципи медичної допомоги при реактивних психозах. Діагностику та допомогу при панічному та психогенному збудженні.
- Визначення поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Історію розвитку вчення про ПТСР.

- Концепцію посттравматичного стресу. Класифікацію посттравматичних станів. Етіологію ПТСР.

- Епідеміологію та соціальну значущість ПТСР.

- Клінічну картину ПТСР. Основні кластери симптомів ПТСР. Вікові, статеві та соціальні особливості ПТСР.

- Вегетативні розлади та порушення соціального функціонування при ПТСР.

- Суїцидальні та аддиктивні тенденції при ПТСР: симптоматологію, діагностику, корекцію. Екстрену психіатричну допомогу пацієнтам з суїцидальною поведінкою.

- Загальні принципи діагностики ПТСР. Діагностичні критерії за МКХ-10 та DSM-5.

- Принципи та методи психотерапевтичної корекції ПТСР. Групову психотерапію ПТСР. Групи взаємодопомоги. Екстрену допомогу при ПТСР на доушпиталеному етапі.

- Принципи реабілітації осіб з ПТСР. Профілактику ПТСР.

вміти:

- Демонструвати здатність використовувати належні комунікативні навички та поведінку з пацієнтом, його родиною, колегами та персоналом медичних закладів.

- Збирати дані про скарги пацієнта, анамнез хвороби, провести первинне психіатричне обстеження пацієнтів різних вікових груп, оцінити ступінь виявлених порушень, визначити потребу у проведенні екстрених заходів.

- Демонструвати диференційований підхід до оцінки стану та надання допомоги педіатричним, дорослим, геріатричним пацієнтам та хронічно хворим із застосуванням діагностичного обладнання, медикаментів та маніпуляцій.

- Застосовувати на практиці принципи етики та деонтології, розуміти соціальні наслідки професійної діяльності.

- Використовувати навички критичного мислення для організації і надання екстреної медичної допомоги при масових випадках, у надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час.

- Виділяти провідний клінічний симптом або синдром. Встановлювати найбільш вірогідний синдромальний чи попередній нозологічний діагнози психогенного захворювання.

- Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги на підставі діагнозу невідкладного психогенного стану.

- Надавати екстрену медичну допомогу на підставі діагнозу невідкладного психогенного стану.

Місце дисципліни (в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку).

Дисципліна «Основи профілактики та терапії впливу гострого і хронічного стресу на ментальне здоров'я» входить до циклу дисциплін набуття універсальних навичок дослідника. Місце дисципліни визначається її структурно-логічним зв'язком з іншими дисциплінами, зокрема: педагогікою і психологією вищої освіти та психологією спілкування, психіатрією, медичною психологією та іншими.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами наведено нижче.

Дисципліни підготовки в аспірантурі:

I. Цикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

- 1. Історія та філософія науки;
- 2. Основи академічної доброчесності та антикорупція;
- 3. Педагогіка та психологія вищої освіти та психологія спілкування;
- 4. Теорія пізнання у біомедицині;
- 5. Інтегративна біологія;
- 6. Історія української державності;

II. Цикл мовних освітніх компонент (здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи українською та іноземною мовами):

- 1. Курс англійської мови наукового спілкування;
- 2. Українська мова професійного спрямування;
- 3. Корективний курс англійської мови;
- 4. Англійська мова (прогресивний рівень).

III. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:

- 1. Методологія наукового та патентного пошуку та біоетика;
- 2. Медична статистика та біоінформатика;

- 3. Цифровізація вищої освіти і досліджень у галузі охорони здоров'я;
- 4. Молекулярна біологія;
- 5. Клінічна імунологія та алергологія;
- 6. Основи профілактики і терапії впливу гострого та хронічного стресу на ментальне здоров'я;
- 7. Клінічна епідеміологія.
- IV. Спеціальність:
- 1. трансляційна медицина / Практика викладання фахових дисциплін / Сучасні методи лабораторних та інструментальних досліджень;
- 2. Спецпредмет).

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.
Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Оцінювання за формами контролю¹: (як приклад)

	ЗМІ		ЗМ XX	
	Min. – 59 балів	Max. – 100 балів	Min. – 59 балів	Max. – 100 балів
Усна відповідь	2	4	2	4
Індивідуальна робота	10	20	10	20

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 60 балів* для одержання іспиту/заліку обов'язково (*слід зазначити умови, які висуває лектор*).

При простому розрахунку отримуємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	іспит / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	60	60	60	60
Максимум	100	100	100	100

При цьому, кількість балів:

- 1-34 відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- 35-59 відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- 60-64 відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- 65-74 відповідає оцінці «задовільно»;
- 75 - 84 відповідає оцінці «добре»;
- 85 - 89 відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- 90 - 100 відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності (за умови іспиту)
умови заліку)

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно

Шкала відповідності (за

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою
90 – 100	Зараховано
85 – 89	
75 – 84	
65 – 74	
60 – 64	
1 – 59	не зараховано

60 – 64		
35 – 59	2	не задовільно
1 – 34		

Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна (ОК)

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних компетентностей компетентностей:

загальних:

ЗК1 - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК4 - вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому, із врахуванням психологічних особливостей спілкування з кожним контингентом спільноти та педагогічної майстерності;

фахових:

ФК6 – Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані, визначати необхідний перелік лабораторних та інструментальних досліджень та оцінювати їх результати, встановлювати попередній та клінічний діагноз захворювання, визначати принципи та характер лікування та профілактики захворювань.

ФК13 – Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК16 – Здатність аналізувати і узагальнювати результати отриманих клінічних, лабораторних, інструментальних досліджень отриманих під час наукових досліджень та/або лікарської діяльності й застосовувати їх у науковому та/або лікувальному процесі.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 8. Управляти роботою колективу студентів, колег, міждисциплінарної команди. Організувати навчання учасників освітнього процесу при виконанні наукової та освітньої діяльності та впливати на їх соціальний розвиток.

ПРН 9. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення.

ПРН 10. Використовувати етичні принципи в роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами, дотримуватися наукової етики. Демонструвати академічну доброчесність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.

Відповідність Національній рамці кваліфікацій

Знання:

- концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності;

Уміння/навички:

- спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики;
- започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності;

критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей

Комунікація:

- вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому;
- використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях;

відповідальність і автономія:

- демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності;
- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Код	НАЗВА КУРСУ	Кількість учбових годин			
		Лекції	Практичні заняття	Самостій на робота	Всього
Змістовий модуль 1. Загальні питання психотравматології.					
01.	Визначення поняття психогенних захворювань. Емоційний стрес та психічна травма.	2		4	6
02.	Механізми адаптації до стресу. Психологічні механізми захисту особистості.		2	2	4
03.	Розлади емоцій та рухово-вольової сфери.			2	
Змістовий модуль 2. Психогенні психічні розлади.					
04.	Загальна характеристика психогеній. Етіологія та патогенез, роль спадковості, набутих факторів, особливостей характеру людини.	2		4	6
05.	Неврози та гострі невротичні реакції. Етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина.		2	2	4
06.	Гострі та затяжні реактивні психози. Етіологія, патогенез, класифікація, клінічна картина.		2	2	4
Змістовий модуль 3. Посттравматичні стресові розлади.					
07.	Визначення поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Історія розвитку вчення про ПТСР.	2		4	6
08.	Концепція посттравматичного стресу. Класифікація посттравматичних станів. Етіологія ПТСР.		2	2	4
09.	Епідеміологія та соціальна значущість ПТСР.			2	2
10.	Клінічна картина ПТСР. Основні кластери симптомів ПТСР.		2	4	6
11.	Вегетативні розлади та порушення соціального функціонування при ПТСР.		2	2	4
12.	Суїцидальні та аддиктивні тенденції при ПТСР: симптоматологія, діагностика, корекція.		2	2	4
13.	Загальні принципи діагностики ПТСР. Дефініція травми. Діагностичні критерії за МКХ-10 та DSM-5.	2		2	4
14.	Вікові, статеві та соціальні особливості ПТСР.			4	4
15.	Принципи та методи	2		2	4

	психотерапевтичної корекції ПТСР.				
16.	Групова психотерапія ПТСР. Групи взаємодопомоги.		2	2	4
17.	Антидепресанти: класифікація, фармакокінетика, фармакодинаміка, принципи застосування при ПТСР.		2	2	4
18.	Анксиолітики: класифікація, фармакокінетика, фармакодинаміка, принципи застосування при ПТСР.		2	2	4
19.	Принципи реабілітації осіб з ПТСР. Профілактика ПТСР.		2	2	4
20.	Посттравматичні стресові розлади, спричинені глобальними соціальними та техногенними катастрофами в Україні: історія, феноменологія, досвід вивчення, віддалені наслідки.		4	2	6
21.	Посттравматичні стресові розлади у осіб, що зазнали побутового та сексуального насильства.			4	4
	Разом.	10	26	54	90

Модуль 1. Посттравматичні стресові розлади.

Змістовий модуль 1. Загальні питання психотравматології.

Тема 1. Визначення поняття психогенних захворювань. Емоційний стрес та психічна травма.

Дефініція психогенних захворювань. Загальна характеристика психогеній.

Поняття стресу. Патофізіологічні механізми стресової реакції та стадії стресу за Г. Сельє. Класифікація стресів. Емоційні та інформаційні стреси, їх характеристика. Поняття фрустраційного стану.

Поняття психічної травми. Класифікація видів психічних травм.

Перша і невідкладна допомога хворим із психогенними порушеннями, основні показання до госпіталізації. Особливості догляду за психічно хворими.

Тема 2. Механізми адаптації до стресу. Психологічні механізми захисту особистості.

Поняття стресової адаптації та дезадаптації. Фізіологічні механізми адаптації до стресу.

Психологічний захист та його механізми. Роль спадкових та набутих чинників у формуванні психологічного захисту. Адаптивні та дезадаптивні механізми психологічного захисту особистості.

Тема 3. Розлади емоцій та рухово-вольової сфери.

Порушення сили емоцій - патологічне посилення позитивних емоцій (гіпертімія, ейфорія, манія, морія, екстаз); патологічне посилення негативних емоцій (гіпотімія, депресія, меланхолічний раптус, хвороблива анестезія психіки, страх, тривога). Патологічне послаблення емоцій (апатія, емоційна холодність, емоційна тупість). Порушення стійкості емоцій (емоційна

лабільність, слабодухість, експлозивність, емоційна інертність (торпідність).
Порушення адекватності емоцій (неадекватність емоцій, амбівалентність, фобії,
дисфорії, патологічний афект).

Вольові розлади: абулія, гіпобулія, гіпербулія, парабулії. Розлади потягів:
посилення, послаблення, збочення інстинктів. Компульсивні потяги
(дромоманія, дїпсоманія, наркоманія, піроманія, міфоманія, ігрова (гемблінг),
Інтернет-залежність та ін.). Обсесивні потяги. Амбітендентність. Психомоторні
розлади: збудження, ступор, паракінезії (парамімії, манерність, стереотипії, ехо-
симптоми). Вікові особливості ефекторних порушень.

Змістовий модуль 2. Психогенні психічні розлади.

***Тема 4. Загальна характеристика психогеній. Етіологія та патогенез,
роль спадковості, набутих факторів, особливостей характеру людини.***

Визначення поняття «психогенії». Загальна характеристика захворювань,
що пов'язані з емоційно-стресовим та психотравмуючим впливом на людину.
Критерії діагностики психогенних захворювань за К. Ясперсом.

Роль спадковості, набутих факторів, особливостей характеру людини у
розвитку психогенних захворювань.

Особливості психогенних чинників у розвитку неврозів, реактивних
психозів та ПТСР.

***Тема 5. Неврози та гострі невротичні реакції. Етіологія, патогенез,
класифікація, клінічна картина.***

Загальна характеристика неврозів. Неврастенія: причини розвитку,
патогенез, клініка, показання до невідкладної допомоги.

Фобічні розлади (агорафобія, соціальні фобії, основні специфічні
ізольовані фобії). Тривожні розлади (панічний розлад, генералізований
тривожний розлад, змішаний тривожно-депресивний розлад).

Дисоціативні (конверсійні) розлади: дисоціативні амнезія, фуга, ступор,
транс та одержимість, дисоціативні рухові розлади, дисоціативні конвульсії,
анестезія або втрата чуттєвого сприйняття.

Діагностика та екстрена допомога при фобічних, тривожних, панічних
розладах та дисоціативних судомах. Диференційна діагностика дисоціативних
та епілептичних судом.

***Тема 6. Гострі та затяжні реактивні психози. Етіологія, патогенез,
класифікація, клінічна картина.***

Загальна характеристика реактивних психозів. Класифікація реактивних
психозів за часовою ознакою та провідним психопатологічним синдромом.

Гострі реакції на стрес: фугіформна реакція, гострі істеричні психози,
паморочний стан, реактивна сплутаність, реактивний ступор, параноїдна
реакція. Невідкладна допомога при реактивних психозах.

Змістовий модуль 3. Посттравматичні стресові розлади.

Тема 7. Визначення поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Історія розвитку вчення про ПТСР.

Дефініція поняття «посттравматичний стресовий розлад». Особливості психотравмуючих чинників у розвитку посттравматичного стресового розладу. Часові та етіологічні особливості дії психотравми у виникненні посттравматичного стресового розладу.

Історія вивчення посттравматичних стресових розладів. Досвід зарубіжних та вітчизняних дослідників у вивченні посттравматичного стресового розладу.

Тема 8. Концепція посттравматичного стресу. Класифікація посттравматичних станів. Етіологія ПТСР.

Концепція посттравматичного стресу: історія та сучасний стан.

Класифікація посттравматичних станів за часовим перебігом.

Особливості розвитку посттравматичних стресових станів різного етіологічного походження: внаслідок військових дій, терактів, аварій, стихійних лих, техногенних катастроф, важких фізичних травм, побутового чи статевого насильства, загрози смерті, перебування свідком або заподіювачем чужої смерті.

Тема 9. Епідеміологія та соціальна значущість ПТСР.

Поширеність посттравматичних стресових розладів у популяції. Епідеміологічні особливості посттравматичного стресового розладу залежно від провідного етіологічного чинника.

Соціальна значущість посттравматичних стресових розладів. Поширеність посттравматичних стресових розладів в Україні. Особливості посттравматичних стресових розладів у комбатантів та постраждалих осіб внаслідок гібридної війни на сході України та анексії Кримського півострову.

Тема 10. Клінічна картина ПТСР. Основні кластери симптомів ПТСР.

Загальна характеристика клінічної картини посттравматичного стресового розладу.

Характеристика 4-х основних кластерів симптомів при посттравматичному стресовому розладі: уникнення, гіперзбудженість, перепроживання, проблеми із пам'яттю та емоційною сферою. Поняття «флешбеків» та їх характеристика при посттравматичному стресовому розладі.

Часова динаміка основних симптомів посттравматичного стресового розладу. Діагностика та екстрена допомога при маніакальному та депресивному збудженнях.

Тема 11. Вегетативні розлади та порушення соціального функціонування при ПТСР.

Симптоми вегетативної дисфункції та їх значення у діагностиці та тяжкості перебігу посттравматичного стресового розладу.

Інсомнії: класифікація, клінічні прояви, особливості розвитку в залежності від виду психотравмуючого чинника.

Поняття соціальної дезадаптації при психогенних захворюваннях.

Соціальна дезадаптація при посттравматичному стресовому розладі. Особливості соціальної дезадаптації на мікросоціальному, мезосоціальному, мікросоціальному та інтрасоціальному рівнях. Специфіка дезадаптаційних тенденцій при посттравматичному стресовому розладі різного генезу.

Тема 12. Суїцидальні та аддиктивні тенденції при ПТСР: симптоматологія, діагностика, корекція.

Визначення поняття аутоагресивної, парасуїцидальної та суїцидальної поведінки. Діагностика суїцидальності. Класифікація суїцидальної поведінки. Особливості суїцидальної поведінки при посттравматичному стресовому розладі. Мотиви та способи реалізації суїцидальних тенденцій при посттравматичному стресовому розладі. Екстрена психіатрична допомога пацієнтам з суїцидальною поведінкою.

Діагностика та екстрена допомога при гострій інтоксикації тяжкого ступеня внаслідок вживання алкоголю та алкогольної комі. Отруєння сурогатами алкоголю: клінічні прояви та екстрена допомога.

Діагностика та екстрена допомога при синдромі відміни та передозуванні внаслідок вживання опіатів, канабіноїдів та стимуляторів. Гострі психотичні розлади внаслідок вживання канабіноїдів, стимуляторів, галюциногенів, токсичних речовин: діагностика та екстрена допомога.

Тема 13. Загальні принципи діагностики ПТСР. Дефініція травми. Діагностичні критерії за МКХ-10 та DSM-5.

Основні діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за міжнародними класифікаціями МКХ-10 та DSM-5.

Дефініція травми при діагностуванні посттравматичного стресового розладу.

Чотирикластерна концепція симптоматології у діагностиці посттравматичного стресового розладу.

Роль парамедика у визначенні посттравматичного стресового розладу на доушпиталеному етапі надання допомоги.

Тема 14. Вікові, статеві та соціальні особливості ПТСР.

Значення вікових особливостей людини у розвитку посттравматичного стресового розладу. Особливості перебігу захворювання та динаміка механізмів психологічного захисту в залежності від віку.

Статеві особливості перебігу посттравматичного стресового розладу. Гендерна специфіка ПТСР у осіб, що зазнали сексуального насильства.

Роль соціального статусу пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом у клінічних особливостях та динаміці хвороби.

Тема 15. Принципи та методи психотерапевтичної корекції ПТСР.

Поняття психотерапії та психокорекції. Види та методи психотерапії.

Застосування психотерапії при посттравматичних стресових розладах.

Групова та індивідуальна психотерапія. Когнітивно-поведінкова

психотерапія: сутність методу, принципи та особливості застосування у пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом.

Метод десенсибілізації та репроцесуалізації травми: сутність, принципи та особливості застосування у пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом.

Стратегії вибору психотерапевтичного втручання в залежності від етіології ПТСР.

Тема 16. Групова психотерапія ПТСР. Групи взаємодопомоги.

Загальна характеристика цілей та завдань групової психотерапії. Особливості створення психотерапевтичного середовища. Поняття внутрішньої психодинаміки групових психотерапевтичних занять. Специфіка групової психотерапії при посттравматичному стресовому розладі.

Поняття груп взаємодопомоги. Особливості організації та функціонування груп взаємодопомоги при посттравматичному стресовому розладі.

Тема 17. Антидепресанти: класифікація, фармакокінетика, фармакодинаміка, принципи застосування при ПТСР.

Принципи та підходи у фармакотерапії психогенних захворювань та розладів.

Класифікація та механізми дії антидепресантів. Показання та принципи застосування антидепресантів при посттравматичних стресових розладах. Протипоказання, можливі ускладнення та способи їх лікування. Підтримуюча терапія.

Злоякісний серотоніновий синдром: діагностика та екстрена допомога.

Тема 18. Анксіолітики: класифікація, фармакокінетика, фармакодинаміка, принципи застосування при ПТСР.

Принципи та підходи у фармакотерапії психогенних захворювань та розладів.

Класифікація та механізми дії анксіолітиків. Показання та принципи застосування анксіолітиків при посттравматичних стресових розладах. Протипоказання, можливі ускладнення та способи їх лікування. Короткочасне та довготривале застосування анксіолітиків: стратегії вибору, ризики та переваги.

Психічні та поведінкові розлади внаслідок зловживання анксіолітиками: діагностика та екстрена допомога.

Тема 19. Принципи реабілітації осіб з ПТСР. Профілактика ПТСР.

Поняття психологічної реабілітації та соціальної реадaptaції. Принципи та методи психологічної реабілітації. Особливості проведення заходів психологічної реабілітації та соціальної реадaptaції при посттравматичному стресовому розладі.

Принципи профілактики посттравматичних стресових розладів. Первинна, вторинна та третинна психопрофілактика ПТСР.

Тема 20. Посттравматичні стресові розлади, спричинені глобальними соціальними та техногенними катастрофами в Україні: історія, феноменологія, досвід вивчення, віддалені наслідки.

Поширення посттравматичних стресових розладів серед населення України в період Голодомору 1932-1933 рр.: феноменологія, джерела вивчення, сучасний ретроспективний аналіз.

Посттравматичні стресові розлади серед населення України в період II Світової війни. Специфіка захворювання серед мирного населення та військовослужбовців. Ставлення до феномену «військової психотравми» з боку радянської влади. Сучасний ретроспективний аналіз.

Посттравматичні стресові розлади серед населення України, спричинені Чорнобильською техногенною катастрофою 1986 року та війною в Афганістані 1979-1989 рр.: особливості клінічних проявів, спроби психокорекційних заходів, сучасний ретроспективний аналіз.

Особливості посттравматичних стресових розладів у комбатантів та постраждалих осіб внаслідок гібридної війни на сході України та анексії Кримського півострову. Посттравматичні стресові розлади у біженців та вимушених переселенців російсько-української війни 2014 року.

Тема 21. Посттравматичні стресові розлади у осіб, що зазнали побутового та сексуального насильства.

Особливості клінічних проявів, поширеність, гендер-залежна специфічність у пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом внаслідок побутового та сексуального насильства.

Принципи психотерапевтичної та медикаментозної терапії. Особливості психологічної реабілітації та реадптації. Психопрофілактика.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Психогенні психічні розлади: Навчально-методичний посібник – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 208с.
2. Скрипніков А.М., Животовська Л.В., Бойко Д.І., Гринь К.В., Єфімова С.М. Основи психотравматології: медико-психологічні аспекти реабілітації: Навчально-методичний посібник – Полтава, 2021. – 152с.
3. Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І., Рудь В.О. Medical Psychology: підручник – Львів: «Магнолія», 2023. – 177с.
4. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 120с.
5. **The Psychology of Language and Communication** By Geoffrey Beattie, Andrew W Ellis DOI <https://doi.org/10.4324/9781315187198>

6. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / І.Я. Губенко, О.С. Карнацька, О.Т. Шевченко. — 2-е вид., переробл. і допов. — К., 2018. — 392 с.

Допоміжна:

7. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник / Т. Ф. Матвійчук. — Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. — 76 с.
8. Медична психологія: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів // .М.Кожина, Г.О. Самардакова, І.Ф. Терьопина, Т.М. Радченко, І.М. Стрельнікова, К.О. Зеленська, Л.М. Гайчук — 2018р., 131 с.
9. Бойко Д.І., Шкодін А.Д., Скрипніков А.М., Дельва М.Ю., Сонник Г.Т. Основи медицини сну та біоритмології Навчальний посібник — Полтава: ПУЕТ, 2024. — 200с.
10. Галіяш Н. Комунікативні навички в медицині : посіб. / Наталія Галіяш, Наталія Петренко, Наталія Бількевич. — Тернопіль : ТДМУ, 2019. — 132 с
11. Комунікації в охороні здоров'я [монографія]/ М.А. Знаменська, Г.О. Слабкий, Т.К. Знаменська — Київ, 2019. — 194 с.
12. **Clinical Topics in Teaching Psychiatry** Edited by Sarah Huline-Dickens. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009053938>
13. **Social Inclusion and Mental Health** Jed Boardman, Helen Killaspy, Gillian Mezey. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781911623601>
14. **History and Systems of Psychology** 8th edition (current edition) James F. Brennan, Catholic University of America, Washington DC, Keith A. Houde, Ave Maria University, Florida 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009042895>
15. Association between emotional-volitional dysfunction and features of aggression or hostility in men with different forms of substance addictions: a cross-sectional study / L. V. Zhyvotovska, D. I. Boiko, N. V. Kadzhaia, A. D. Shkodina, I.V. Demianenko, V.V. Borysenko // Wiadomosci Lekarskie. — 2020. — Vol. 73 (6). — P.1129 — 1133.
16. Body dysmorphic disorder and other non-psychotic mental disorders in persons with cosmetic defects and deformities of the nose / L.A. Bodnar, L.V. Zhyvotovska, A.M. Skrypnikov, V.V. Borysenko, O.A. Kazakov, V.A. Bodnar // Wiadomosci lekarskie. — 2021 — Vol. 74(6) — P.1414-1419.
17. Focus on sleep problems in patients with somatoform disorders / A. Skrypnikov et al // Світ медицини та біології. - 2019. - №3. - С. 147-152.

18. Лікар і пацієнт у діагностичному процесі (психологічні аспекти) / А.М. Скрипніков, Л.О. Герасименко, Р.І. Ісаков, П.В. Кидонь // Практикуючий лікар. – 2021. – Т. 10, № 1. – С. 73–77.
19. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицина психологія. – Полтава, 2017. – 271 с.
20. Особливості діагностики, терапії та медико-психологічної реабілітації вимушених переселенців з зони бойових дій, хворих на посттравматичний стресовий розлад. Методичні рекомендації / Спіріна І.Д., Леонов С.Ф., Рокутов С.В. та ін. – К., 2015. – 28 с.
21. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. С. Корольчук. — К. : Ніка Центр, 2007. — 400 с.
22. Чабан О. С., Хаустова О. О., Омелянович В. Ю. Невідкладна допомога в психіатрії та наркології. Київ: Медкнига, 2019. 172 с.

В тому числі й інтернет-ресурси

1. <http://psylib.kiev.ua>
2. <https://readbookz.net/books>
1. <http://www.psychiatry.ua/books/>
2. <http://ukrpsychiatry.org/>
3. <https://neuronews.com.ua/>
4. <https://www.ama-assn.org/>
5. <https://www.psychiatry.org/>

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

Загальна характеристика психогеній.

Поняття стресу. Класифікація стресів.

Патофізіологічні механізми стресової реакції та стадії стресу за Г. Сельє. Емоційні та інформаційні стреси, їх характеристика. Поняття фрустраційного стану.

Поняття психічної травми. Класифікація видів психічних травм.

Перша і невідкладна допомога хворим із психогенними порушеннями, основні показання до госпіталізації.

Поняття стресової адаптації та дезадаптації. Фізіологічні механізми адаптації до стресу.

Психологічний захист та його механізми.

Роль спадкових та набутих чинників у формуванні психологічного захисту. Адаптивні та дезадаптивні механізми психологічного захисту особистості.

Визначення поняття «психогенії».

Загальна характеристика захворювань, що пов'язані з емоційно-стресовим та психотравмуючим впливом на людину.

Критерії діагностики психогенних захворювань за К. Ясперсом.

Особливості психогенних чинників у розвитку неврозів, реактивних психозів та ПТСР.

Загальна характеристика неврозів.

Неврастенія: причини розвитку, патогенез, клініка, показання до невідкладної допомоги.

Фобічні розлади (агорафобія, соціальні фобії, основні специфічні ізольовані фобії).

Тривожні розлади (панічний розлад, генералізований тривожний розлад, змішаний тривожно-депресивний розлад).

Дисоціативні (конверсійні) розлади: дисоціативні амнезія, фуга, ступор, транс та одержимість, дисоціативні рухові розлади, дисоціативні конвульсії, анестезія або втрата чуттєвого сприйняття.

Загальна характеристика реактивних психозів. Класифікація реактивних психозів за часовою ознакою та провідним психопатологічним синдромом.

Гострі реакції на стрес: фугіформна реакція, гострі істеричні психози, паморочний стан, реактивна сплутаність, реактивний ступор, параноїдна реакція. Невідкладна допомога при реактивних психозах.

Особливості психотравмуючих чинників у розвитку посттравматичного стресового розладу. Часові та етіологічні особливості дії психотравми у виникненні посттравматичного стресового розладу.

Концепція посттравматичного стресу: історія та сучасний стан.

Класифікація посттравматичних станів за часовим перебігом.

Особливості розвитку посттравматичних стресових станів різного етіологічного походження.

Епідеміологічні особливості посттравматичного стресового розладу залежно від провідного етіологічного чинника.

Соціальна значущість посттравматичних стресових розладів.

Поширеність посттравматичних стресових розладів в Україні.

Загальна характеристика клінічної картини посттравматичного стресового розладу.

Характеристика 4-х основних кластерів симптомів при посттравматичному стресовому розладі.

Поняття «флеш-беків» та їх характеристика при посттравматичному стресовому розладі.

Часова динаміка основних симптомів посттравматичного стресового розладу.

Симптоми вегетативної дисфункції та їх значення у діагностиці та тяжкості перебігу посттравматичного стресового розладу.

Інсомнії: класифікація, клінічні прояви, особливості розвитку в залежності

від виду психотравмуючого чинника.

Поняття соціальної дезадаптації при психогенних захворюваннях. Соціальна дезадаптація при посттравматичному стресовому розладі.

Визначення поняття аутоагресивної, парасуїцидальної та суїцидальної поведінки.

Діагностика суїцидальності. Класифікація суїцидальної поведінки. Особливості суїцидальної поведінки при посттравматичному стресовому розладі.

Основні діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за міжнародними класифікаціями МКХ-10 та DSM-5.

Значення вікових особливостей людини у розвитку посттравматичного стресового розладу.

Особливості перебігу захворювання та динаміка механізмів психологічного захисту в залежності від віку.

Статеві особливості перебігу посттравматичного стресового розладу. Гендерна специфіка ПТСР у осіб, що зазнали сексуального насильства.

Роль соціального статусу пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом у клінічних особливостях та динаміці хвороби.

Застосування психотерапії при посттравматичних стресових розладах.

Когнітивно-поведінкова психотерапія: сутність методу, принципи та особливості застосування у пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом.

Метод десенсибілізації та репроцесуалізації травми: сутність, принципи та особливості застосування у пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом.

Стратегії вибору психотерапевтичного втручання в залежності від етіології ПТСР.

Специфіка групової психотерапії при посттравматичному стресовому розладі.

Поняття груп взаємодопомоги. Особливості організації та функціонування груп взаємодопомоги при посттравматичному стресовому розладі.

Принципи та підходи у фармакотерапії психогенних захворювань та розладів.

Принципи та підходи у фармакотерапії психогенних захворювань та розладів.

Особливості проведення заходів психологічної реабілітації та соціальної реадaptaції при посттравматичному стресовому розладі.

Принципи профілактики посттравматичних стресових розладів. Первинна, вторинна та третинна психопрофілактика ПТСР.

Особливості клінічних проявів, поширеність, гендер-залежна специфічність у пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом внаслідок побутового та сексуального насильства.